

Erbij betrekken of uitblinken?

De publieke opinie is een ongrijpbaar fenomeen. We vinden van alles, maar waarom? De oorsprong van onze diepste overtuigingen is vaak niet traceerbaar. Dat geldt evenzeer voor onze mening over het Nederlandse onderwijsbestel. Ik geef u drie stellingen:

- 1 De kwaliteit van het Nederlandse onderwijs is het afgelopen decennium sterk teruggelopen.
- 2 Het vmbo is daarbij het grootste probleem: in vergelijking tot het buitenland verlaten in Nederland veel meer scholieren zonder fatsoenlijke opleiding het onderwijs.
- 3 Dat geldt in het bijzonder voor allochtonen: Nederland weet geen weg met de laag opgeleide allochtone kinderen, elders gaat dat veel beter.

Deze stellingen klinken vertrouwd in de oren. Je kunt het bij wijze van spreken dagelijks in de krant lezen, zowel op de nieuws- als op de opiniepagina. De situatie op het vmbo is bedroevend. Stop, niet verder lezen. Eerst voor uzelf bedenken welke van deze stellingen juist zijn, en welke onjuist.

U leest verder, dus ik moet aannemen dat u zich een oordeel heeft gevormd. We kunnen nu dus de waarheid onthullen. Zal uw oordeel de toets van geduldig empirisch onderzoek doorstaan? Wie drie keer 'nee' heeft geantwoord, verdient de hoofdprijs. Uit recent gepubliceerd onderzoek van het CPB (Excellence of productivity) blijkt dat deze stellingen alle drie onjuist zijn. Hoe hebben de auteurs van deze studie, Bert Minne, Marieke Rensman, Björn Vroomen en Dinand Webbink, dat onderzocht? Ze hebben gebruikgemaakt van een drietal internationaal vergelijkende onderzoeken. In alle drie deze studies hebben leerlingen testjes moeten maken om hun vaardigheden te meten. Doordat in alle landen dezelfde testen zijn gebruikt, zijn de resultaten goed vergelijkbaar. Ze hebben vervolgens per land voor iedere test de leerlingen geordend naar hun testresultaat. Het eerste percentiel zijn de scholieren met de laagste toetscore, het 100e percentiel zijn de nationale toppers. Vervolgens zijn de testcores per percentiel tussen landen vergeleken.

Wat blijkt? De Nederlandse leerlingen in het eerste percentiel mogen dan binnen Nederland de zwakste leerlingen zijn, in vergelijking tot andere landen presteren zij nog heel aardig. Sterker nog, het Nederlandse eerste percentiel hoort bij de wereldtop. Alleen in Zuid-Korea en Nieuw-Zeeland presteert het eerste percentiel op sommige deoltoetsen nog beter. Gaan we naar het hoogste percentiel dan ziet dat beeld er heel anders

uit. Weliswaar zijn onze toppers binnen Nederland de beste, in vergelijking tot de buitenlandse toppers komen zij pas op de dertiende plaats. Vele andere OECD-landen gaan ons voor. Ergo: als Nederland iets te winnen heeft dan is dat eerder bij het toptalent dan aan de onderkant. In vergelijking tot ons omringend buitenland zijn we aan die onderkant al geweldig goed. Op soortgelijke wijze zijn ook beide andere vragen onder de loep genomen. De gemiddelde rang van het Nederlandse onderwijs blijkt de afgelopen veertig jaar nauwelijks veranderd. Dat geldt zeker niet voor alle landen. Het Duitse onderwijs zakt geleidelijk af, het Finse onderwijs heeft een enorme inhaalspurt gemaakt, net zoals het Koreaanse onderwijs dat in de jaren '60 en '70 heeft gedaan. En ook onze laagst opgeleide allochtonen blijken het in vergelijking tot hun buitenlandse lotgenoten helemaal niet slecht te doen.

Bent u verrast door deze uitkomst? De reacties op deze vraag lopen sterk uiteen. Vaak krijg ik terecht kritische wedervragen, bijvoorbeeld of er wel rekening is gehouden met het feit dat van de slechtste leerlingen de Cito-score niet bekend is? (ja, want onze gegevens zijn niet afkomstig van de Cito-toets). Of er behalve naar cognitieve vaardigheden ook naar gedragsaspecten is gekeken? (nee, want daar hadden we helaas geen gegevens over, terwijl we uit incidentele onderzoeken weten hoe belangrijk dat is). Maar uiteindelijk splitst de respondentenpopulatie zich dan in clusters. Het eerste cluster is oprecht verbaasd (zo niet ongelovig, zelfs na al mijn geduldige antwoorden op hun kritisch vragen), het tweede cluster had het eigenlijk al verwacht. In dit cluster zitten ook een aantal echte onderwijspecialisten. Zij weten alles van het onderwijs, dus hen kun je ook vragen hoe dat dan komt. Het antwoord is steevast dat de cultuur van het Nederlandse onderwijsbestel meer gaat over 'iedereen erbij betrekken' dan over 'iemand laten uitblinken'. Kijk maar naar het vocabulaire in onderwijsland: 'achterstandsleerlingen', 'gelijke kansen voor iedereen', 'onderwijssegregatie'. Lid van de vereniging van ouders van hoogbegaafde leerlingen word je eigenlijk alleen als je kind vanwege haar hoge begaafdheid gedragsmoeilijkheden heeft, niet omdat je haar speciale talenten op school beter wil benutten. De drie stellingen aan het begin zijn dan ook meer een weergave van datgene waar wij ons in het onderwijs altijd al bezorgd om hebben gemaakt, dan van de feitelijke stand van zaken in het Nederlandse onderwijs.